

Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) voor de examens VMBO **BBL**

FUTURIS
sg

Leerjaar 3 | 2024-2025

Vastgesteld op 24 september 2024
door de heer M. Ran (Directeur Futuris)

Secretaris examencommissie: de heer D.C.K. Sumter¹

- Goedgekeurd door de MR op 24 september 2024;
- Verzonden aan de inspectie op 30 september 2024;
- Ter inzage gelegd voor de kandidaten vanaf 30 september 2024 via SOMToday en op [futuris.nl](https://www.futuris.nl).

¹ En diens permanente vervanger in schooljaar 2024-2025

Inleiding 3
Kunstvakken inclusief ckv 4
Maatschappijleer 5
Biologie 6
Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) 7

Inleiding

Dit boekje is het programma van toetsing en afsluiting (PTA) voor dit schooljaar, **leerjaar 3**. Het is eigenlijk een studiewijzer met informatie over het schoolexamen voor elk vak dat je moet gaan doen. Niet alleen alle toetsen staan erin maar ook de leerstof die erbij hoort. Elke toets telt mee voor het examen.

Het schoolexamen start deels in leerjaar 3, maar wordt grotendeels in leerjaar 4 afgenomen. Voor de algemene vakken begint je schoolexamen in het 4^e jaar. Er zijn vier schoolonderzoeken verdeeld over twee periodes. Het schooljaar heeft 3 periodes bij Futuris maar in periode 3 wordt het centraal examen afgenomen en zijn er dus geen schoolonderzoeken. Er zijn twee "lichte" schoolonderzoeken (SO1A en SO2A) en twee "zware" schoolonderzoeken (SO1B en SO2B). SO1A en SO2A worden ongeveer halverwege de periode tijdens je normale lessen afgenomen. SO1B en SO2B worden elk in een toetsweek afgenomen. Met elke toets sluit je een deel van een vak af (de stof wordt zo min mogelijk dubbel getoetst). Je mag per toetsweek (SO1B en SO2B) één toets herkansen.

* Er zijn een aantal vakken die afwijken van wat hierboven staat en bij deze vakken hebben de cijfers ook een andere weging en/of toetscode:

- **Biologie** start al in leerjaar 3 met twee schoolonderzoeken waarvan één in de 2e toetsweek en één in de 3e toetsweek. De andere twee schoolonderzoeken vinden plaats tijdens de twee toetsweken van leerjaar 4.
- **Kunstvakken inclusief ckv** (kckv) heeft alleen een schoolexamencijfer en dus geen Centraal Examen. Kckv heeft geen schoolonderzoekscijfers maar alleen een letters in de eerste periode van het derde leerjaar. Het bestaat uit 5 opdrachten die je moet doen. Als je niet bij een opdracht kunt zijn, krijg je een vervangende opdracht. Elke opdracht moet gedaan zijn én moet met een V(oldoende) zijn afgesloten. Dat is een voorwaarde om een diploma te behalen. De opdrachten worden alleen in het derde leerjaar georganiseerd. Aan het einde van het derde leerjaar is dan ook je letter bekend waarmee je het eindexamen in gaat.
- **Maatschappijleer** heeft ook geen Centraal Examen maar heeft drie schoolonderzoeken waarvan één in de 1e toetsweek, één in de 2e toetsweek en één vóór de 3e toetsweek. Tijdens de derde toetsweek is er een herkansingsmogelijkheid. Het schoolexamencijfer van maatschappijleer telt op het eindexamen op dezelfde manier mee als de andere vakken.
- **Lichamelijke opvoeding** wordt afgenomen in leerjaar 4.
- **De vier keuzevakken** worden afgenomen in leerjaar 4.
- **Je profielvak** (PIE of D&P) heeft geen schoolexamencijfer maar alleen een Centraal Examencijfer. Dat Centraal Examen heet bij profielvakken een Centraal Schriftelijk en Praktisch Eindexamen (CSPE). Dat doe je aan het einde van het derde leerjaar. Ook de herkansing is aan het einde van het derde leerjaar. Herkansen is niet verplicht, je kan er ook voor kiezen om in het vierde leerjaar te herkansen. Het is wel zo dat je bij een herkansing aan het einde van het derde leerjaar alleen de onderdelen kan herkansen waarin je slecht hebt gescoord. Herkans je in het vierde jaar dan moet je het hele examen opnieuw doen. Dat is overigens erg complex omdat je in het vierde leerjaar bezig bent met je keuzevakken en niet meer met je profielvak.

De toetsen die in het PTA voor een vak staan dat je volgt, moet je **allemaal** gedaan hebben. Ben je er niet bij als een toets wordt afgenomen dan heb je toestemming van de examencommissie nodig om het alsnog in te halen. Dat mag namelijk niet automatisch. Je moet een geldige reden hebben gehad om afwezig te zijn geweest bij een toets. En daarnaast moet het tijdig gemeld zijn volgens de geldende absentieprocedure. Krijg je toestemming om de toets in te halen, dan krijg je hiervoor een uitnodiging via de schoolmail (met CC naar ouders/verzorgers). Zolang de toets niet is ingehaald, staat er een * ingevuld in Somtoday. Alle toetsen van een periode moeten ingehaald zijn op de dag dat de herkansingen van die periode afgenomen worden. Mocht je dat zonder goede reden niet gedaan hebben dan wordt de * een 1,0. Dat we je een 1,0 geven wordt gemeld aan en je ouders/verzorgers en aan de inspectie voor het onderwijs.

BBL, KBL & TL (Mavo)

Algemeen vormende vakken

Maatschappijleer Periode 3 jaar 3	PT1	gewicht	1
	PT2	gewicht	1
	PT3	gewicht	1
Kcvk Periode 3 jaar 3	PT1	gewicht	1
Periode 1 jaar 4	SO1A	gewicht	1
	SO1B	gewicht	3
Periode 2 jaar 4	SO2A	gewicht	1
	SO2B	gewicht	3

Voor elk vak is er een tabel waarin je de volgende informatie kan vinden:

P	Stofomschrijving	Examen- eenheid	SE	CE	Toetsvorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
---	------------------	--------------------	----	----	-----------	----	------	------	--------	-------------

De **P** betekent periode. Het schooljaar is verdeeld in drie periodes voor het derde jaar en in twee voor het vierde jaar (de 3e periode is het eindexamen in leerjaar 4). Het is mogelijk dat een toets in een andere periode wordt afgenomen (door bijvoorbeeld wijzigingen in het rooster).

- Bij **Stofomschrijving** staat waar de toets over zal gaan.
- Bij **Examen-eenheid** staat een bepaalde code (domein). Landelijk is vastgesteld welke stof er moet worden behandeld. De codes kan je terugvinden in die beschrijving.
- Bij Schoolexamen (**SE**) en Centraal Examen (**CE**) wordt met een X aangegeven of de stof op het SE en/of CE getoetst moet worden.
- Bij **Toets-vorm** kan je vinden wat voor soort toets het is. In het PTA worden de volgende toetsvormen onderscheiden: schriftelijk (S)², mondeling (M), praktische opdracht (PO), Test-Correct (TC) en luistertoets (L).
- **Td** staat voor tijdsduur. Het is een schatting van de lengte van de toets in minuten. Dit kan je helpen bij het maken van je planning per week.
- De **Code** is een nummer dat de school zelf bedenkt. Hiermee is een cijfer dat gegeven wordt in het administratiesysteem en op afdrukken van je cijferlijst staat terug te vinden in dit PTA.
- **Her.** Geeft aan of er voor die toets een herkansing mogelijk is.
- **Weging** geeft aan hoe zwaar een schoolonderzoek meeweegt. Kijk hiervoor in de bovenstaande tabel.
- In de kolom **Opmerkingen** kan extra informatie staan.

Voor het examineren van **keuzevakken** voor de BBL en KBL geldt dat we gebruik maken van de ervaring en het aanbod van bedrijven in de omgeving, waardoor de aangeboden keuzevakken ook wijzigen.

Bij dit PTA hoort ook een examenreglement.

² Geschreven en digitaal

P	Stofomschrijving	Examen-eenheid	SE	CE	Code	Toets-vorm	Her.	Weging	Opmerkingen
1	Museum (beeldend) De kandidaat kan: 1. zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van kunst en cultuur in de maatschappij. 2. basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerking en informatie verwerven en verwerken. 3. zich een beeld vormen van het culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minste 4 culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (zoals bijvoorbeeld beeldende vorming, muziek, dans en drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	X X X		1.1	PO	Ja, indien Onvoldoende.	1	
	Theaterworkshop (Cultuurdag) De kandidaat kan: 1. zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van kunst en cultuur in de maatschappij. 2. basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerking en informatie verwerven en verwerken. 3. zich een beeld vormen van het culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minste 4 culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (zoals bijvoorbeeld beeldende vorming, muziek, dans en drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	X X X		1.2	PO	Ja, indien Onvoldoende.	1	
	Percussieworkshop (Cultuurdag) De kandidaat kan: 1. zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van kunst en cultuur in de maatschappij. 2. basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerking en informatie verwerven en verwerken. 3. zich een beeld vormen van het culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minste 4 culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (zoals bijvoorbeeld beeldende vorming, muziek, dans en drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	X X X		1.3	PO	Ja, indien Onvoldoende.	1	
	Graffitiworkshop (Cultuurdag) De kandidaat kan: 1. zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van kunst en cultuur in de maatschappij. 2. basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerking en informatie verwerven en verwerken. 3. zich een beeld vormen van het culturele en kunstzinnige veld door te kiezen voor en actief deel te nemen aan ten minste 4 culturele en kunstzinnige activiteiten die gerelateerd zijn aan verschillende kunstvakken (zoals bijvoorbeeld beeldende vorming, muziek, dans en drama). Ten minste één kunstzinnige activiteit resulteert in de productie en presentatie van eigen werk.	KV/K/1 KV/K/2 KV/K/3	X X X		1.4	PO	Ja, indien Onvoldoende.	1	
	Kunstdossier De kandidaat kan: 1. zijn culturele en kunstzinnige ontwikkeling inzichtelijk maken in een kunstdossier, waarvan de vorm door de school en de kandidaat tezamen bepaald wordt. Hij kan daarmee verslag doen van alle activiteiten die zijn ondernomen en hierop reflecteren.	KV/K/K4	X		1.5	PO	Ja, indien Onvoldoende.	1	

- KCKV heeft geen periode indeling. De activiteiten worden in periode 1, 2 en/of 3 afgenomen. Voorafgaand aan iedere culturele activiteit zal een mentuur gewijd worden aan een inhoudelijke introductie over een van de kunstdisciplines (beeldende kunst, theater, fotografie en architectuur).
- Elk onderdeel wordt beoordeeld met een van de letters O of V. KCKV moet voldoende worden afgesloten om het diploma te kunnen krijgen.
- Wanneer een leerling niet heeft deelgenomen aan de activiteit, dient deze leerling een vervangende opdracht te maken.

P	Leerstofomschrijving	Examen-eenheid	SE	CE	Toets-vorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
1	<p>Hoofdstuk 1 Paragraaf 1 t/m 5 Hoofdstuk 2 Paragraaf 1 t/m 5</p> <p>-Wat is maatschappijleer? -Jongeren</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ol style="list-style-type: none"> zich oriënteren op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij. basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken en informatie verwerven en verwerken. met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk: – principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen – een standpunt innemen en hier argumenten voor geven. beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving en de invloed van het socialisatieproces herkennen en beschrijven – uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het gedrag en socialisatieproces – de rol van onderwijs beschrijven in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving. 									
		MI1/k/1 MI1/k/2 MI1/k/3 MI1/k/4 MI1/k/5 * MI1/k/7 *	X X X X X X		S	50	PT1	Ja	1	
2	<p>Hoofdstuk 3 Paragraaf 1 t/m 7</p> <p>-Politiek</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ol style="list-style-type: none"> met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen – voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen – maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen. vormen van macht herkennen – beschrijven hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken – beschrijven welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, en kenmerken van een parlementaire democratie noemen. beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie – uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen – voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, beschrijven hoe deze ontstaan en aangeven wat er tegen te doen is – van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is. 									
		MI1/k/1 MI1/k/2 MI1/k/3 MI1/k/6	X X X X		S	50	PT2	Ja	1	
3	<p>Hoofdstuk 6 Paragraaf 1 t/m 6 Hoofdstuk 8 Paragraaf 1 t/m 5</p> <p>-Criminaliteit -Massamedia</p> <p>De kandidaat kan:</p> <ol style="list-style-type: none"> met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen – voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen – maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen. vormen van macht herkennen – beschrijven hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken – beschrijven welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, en kenmerken van een parlementaire democratie noemen. <p>beschrijven hoe mensen bij het vormen van hun meningen beïnvloed worden door selectie van informatie – uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen en benoemen – voorbeelden noemen van vooroordelen en discriminatie, beschrijven hoe deze ontstaan en aangeven wat er tegen te doen is – van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.</p>									
		MI1/k/1 MI1/k/2 MI1/k/3 MI1/k/5 * MI1/k/7 *	X X X X X		S	50	PT3	Ja, indien onvoldoende SE.	1	

* De hoofdstukken uit het maatschappijleer boek worden niet dubbel getoetst. Wij proberen hierbij het afsluitende karakter zo goed mogelijk te waarborgen, maar door de verschillende inzichten binnen het sociale vak maatschappijleer, vind er soms een overlap van kerndoelen plaats.

P	Leerstofomschrijving	Examen-eenheid	SE	CE	Toetsvorm	Td	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
2	H2 Voortplanting en seksualiteit H4 Stevigheid en beweging De kandidaat kan: 1. delen die van belang zijn voor stevigheid en beweging noemen – de gevolgen van overbelasting noemen. 2. voortplanting en groei bij organismen beschrijven, evenals de vorm en functie van seksueel gedrag daarbij.	BI/K/1 BI/K/2 BI/K/3 BI/K/4 BI/K/8 BI/K/12	X X X X X X	X X X X	S	60	PT2	Ja	2	Toets wordt afgenomen tijdens de toetsweek P2 leerjaar 3
3	H5 Ecologie H6 Duurzaam leven De kandidaat kan: 1. de rol van schimmels en bacteriën in het milieu noemen en toelichten. 2. toelichten dat de mens voor voedsel, water, zuurstof, grondstoffen, energie, voedselproductie en recreatie van ecosystemen afhankelijk is. 3. beschrijven hoe de mens ecosystemen kan beïnvloeden – en toelichten waarom de mens er belang bij heeft een duurzame relatie tussen mens en milieu te bevorderen.	BI/K/1 BI/K/2 BI/K/3 BI/K/5 BI/K/6 BI/K/7	X X X X X X	X X X	S	60	PT3	Nee	2	Toets wordt afgenomen tijdens de toetsweek P3 leerjaar 3

P	Leerstofomschrijving	Examen-eenheid	SE	CE	Toetsvorm	Code	Her.	Weging	Opmerkingen
	<p>De kandidaat is in staat zijn eigen loopbaanontwikkeling vorm te geven. Hij doet dat met een oriëntatie op een toekomstige opleiding en (loop)baan door middel van reflectie op het eigen handelen en reflectie op ervaringen.</p> <p>De kandidaat maakt een LOB-dossier met in ieder geval de volgende opdrachten:</p> <ol style="list-style-type: none"> LOB-traject via een door de lob-coördinator bepaald traject (Qompas) Deelname aan On Stage: Beroepenfeest en Doe Dag. Deelname aan minimaal 2 loopbaangesprekken (MOL). <p>De kandidaat heeft de vaardigheid de eigen loopbaan vorm te geven door op systematische wijze om te gaan met 'loopbaancompetenties':</p> <ol style="list-style-type: none"> Wat kan ik het best en hoe weet ik dat? (kwaliteitsreflectie) Waar ga en sta ik voor en waarom dan? (motievenreflectie) Waar ben ik het meest op mijn gemak en waarom dan? (werkexploratie) Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo? (loopbaansturing) Wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen? (netwerken) 	<p>C1.1</p> <p>C1.2</p> <p>C1.3</p> <p>C1.4</p> <p>C1.5</p> <p>C2</p>	<p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p> <p>X</p>		PO	PT1	Ja, indien onvoldoende.	1	

Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB) wordt niet afgesloten met een Centraal Examen, maar alleen met een schoolexamen. Dit schoolexamen bestaat niet uit een aantal toetsen, maar uit opdrachten die uitgevoerd moeten worden.

LOB moet met een **Voldoende (V of G)** zijn afgesloten.

LOB heeft tot doel dat je je oriënteert op de wereld van arbeid en beroep en dat je in staat bent een keuze te maken voor een vervolgopleiding. Dat doe je op basis van zogenaamde loopbaancompetenties. Deze loopbaancompetenties ontwikkel je tijdens LOB en tijdens zogenaamde loopbaanreflectiegesprekken praat je met je mentor over je voortgang, over wat je gedaan hebt in het kader van LOB en welke stappen je gaat zetten.

LOB is anders dan andere vakken, aan de ene kant omdat je op het lesrooster geen LOB-uren vindt, LOB zit in alle vakken en aan de andere kant omdat LOB er voor iedereen anders uitziet. Jij bent degene die hier actief mee aan de slag moet gaan. Uiteindelijk moet je (aan het eind van het vierde leerjaar) een LOB-dossier hebben. In het LOB-dossier laat je zien wat je allemaal gedaan hebt en wat je ontdekt hebt over jezelf. Het toevoegen van bewijsstukken is hier onderdeel van. In het schema hierboven zie je welke activiteiten je tenminste moet hebben gedaan in het kader van LOB.